

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2003. aasta I poolaastal

Tallinn
September 2003

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438

EKI direktor Marje Josing
19080 Tallinn Rävala 6
Tel. +372 646 6439
Fax +372 667 8399
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	4
Piimatööstus.....	5
Hinnad	6
Väliskaubandus.....	9
Maailmaturg.....	14
Kokkuvõte	16

Eesti piimaturg 2003. aasta I poolaastal

Piima tootmine

Piima tootmine on tänavu langenud, kusjuures II kvartalis langus aeglustus. 2003. aasta esimesel poolaastal vähenes piima tootmine Eestis võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 6,2% ehk 19,6 tuhande tonni võrra, langedes kogumahu kokku 296 tuhande tonnini (I pa 2002 - 315,6 tuh t, tabel 1). Piima tootmine on vähenenud lehmade väiksema arvu tõttu, produktiivsus on samal perioodil suurenenud. Keskmise piimatoodang lehma kohta ulatus vaadeldud perioodil 2547 kilogrammini, mis on 13 kg võrra suurem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. 2003. aasta I poolaasta lõpus oli Eestis 117,2 tuhat lehma, mis on 5,8 tuhande lehma võrra vähem kui aasta tagasi. Siinjuures tuleb lisada, et lehmade arv teises kvartalis vähenenud ei ole ja on jäänud I kvartali lõpu tasemele.

Tabel 1

Piima tootmise näitajad I poolaastatel 2001 - 2003

	2001 I pa	2002 I pa	2003 I pa	Muutus, +,-	
				I pa '03 - I pa '02 kogusena	I pa '03/ I pa '02, %
Piimatoodang (tuh.t)	308,5	315,6	296,0	-19,6	-6,2
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	2486	2534	2547	13	0,5
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	139,2	123,0	117,2	-5,8	-4,8
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	229,0	247,2	245,6	-1,6	-0,6
Kokkuostu osakaal toodangust, %	74,2	78,3	83,0	x	x

Allikas: ESA

Piima tootmiseks alates 1. aprillist k.a PRIA-le (Põllumajanduse Registrate ja Informatsioonikeskus) esitatud taotlusi ja nende alusel määratud tootmiskvoote II kvartalis täidetud ei ole (tabel 2). Üleminekuks kohustuslikule kvoodisüsteemile alates 2004. aasta 1. aprillist, kehtestati Eestis selle aasta 1. aprillist kuni 31. märtsini 2004 esimene kvoodiaasta üleriigilise kvoodiga 900 tuhat tonni, millest 810 tuhat tonni on tarnekvoodi ja 90 tuhat tonni otseturustuskvoodi suurus. Piimakvooti taotles PRIA andmetel 2693 piimatootjat kokku 647 tuhande tonni piima realiseerimiseks. 96% taotletud mahust koguses 619,7 tuhat tonni taotleti tarnekvooti ja ainult 4% (27,4 tuh t) otseturustuskvooti. Keskmise tarnekvoot kvartali kohta on 154,9 tuhat tonni ja otseturustuskvoot 6,8 tuhat tonni. Tarnekvoodi tegelik täitmine ulatus teises kvartalis 86,2%-ni. Otseturustuskvoodi täitmise kohta andmed veel puuduvad, kuid PRIA-le laekunud aruannete alusel võib järeldada ka otseturustuskvoodi alatäitmist.

Piima tootmiskvootide täitmine 2003. aasta II kvartalis

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Tootmismaht 2002	620 700	495 300*	125 400*
- % kogumahust	100%	79,8%	20,2%
Kvoodiperiood:			
1.04.2003 – 31.03.2004,			
- kehtestatud kvoot, tonni	900 000	810 000	90 000
- % kogukvoodist	100%	90%	10%
- esitatud taotlused, tonni	647 037	619 736	27 362
- % kogutaotlusest	100%	95,8%	4,2%
Täitmine 2003. aasta II kvartalis			
- kehtestatud kvoot keskmiselt kvartali kohta, tonni	161 759	154 934	6 840
- kvoodi täitmine, tonni	...	133 500	...
- % kvoodist	...	86,2%	...
Piima kokkuost II kvartal 2002		140 500	

*2002.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustusena kogutootmise ja kokkuostu vahe.

Allikas: PRIA

Piimatööstus

Tänavu teises kvartalis vähenes ka tööstuste poolt varutava toorpiima kogus, mis veel esimeses kvartalis 5,1% suurenes (langus II kv-s 5% võrreldes II kv 2002). Piimatööstused varusid I poolaastal kokku 245,6 tuhat tonni toorpiima, mida on 0,6% vähem kui mullu samal ajavahemikul. Varutud piim moodustas 83% kogu esimesel poolaastal toodetud piimast, mis on 4,7%-punkti võrra kõrgem kui eelmise aasta I poolaastal. Varutud piima keskmine rasvisisaldus oli 4,1%. Veelgi on paranenud toorpiima kvaliteet. Eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 91,2% varutud piimast ja esimesse sorti läks 7,8% piimast (I kv vastavalt 89% ja 10%).

ESA kiirstatistika andmetel on selle aasta I poolaastal piimatööstuses või, juustu, pastöriseeritud piima ja lõssipulbri tootmine suurenenud, kuid piimapulbri ja jäätise tootmine vähenenud võrreldes viimaste aastate sama perioodi näitajatega (tabel 3). Sealjuures ei ole lõssipulbri tootmine suurenenud niipalju, et oleks katnud piimapulbri mahu vähenemise ning kokkuvõttes on pulbrite tootmismaht eelmise aastaga võrreldes 10% väiksem. Pulbrite toodangumahu langust on põhjustanud madalad hinnad eksporditurgudel, mistõttu ekspordikogus on tänavu 36% väiksem kui aasta tagasi (suurem langus II kvartalis). Sealjuures on aga pulbrite import suurenenud kolm korda, ulatudes poole ekspordikoguseni (vt väliskaubanduse osa). Juustu tootmine on tänavu suurenenud 47%, mida suures osas on soodustanud ekspordi kasv. Ekspordiks müügi osakaal piimatööstuste toodangu kogumüügist on tänavu siiski suurenenud, mis ESA andmetel ulatus 30,3%-ni eelmise aasta sama perioodi 21,9% tasemelt.

Eestis oli 14.03.2003. aasta seisuga Veterinaar- ja Toiduameti andmetel 41 piimatöötlemisüksust, milledest 12-l on tunnustus Euroopa Liitu ekspordimiseks. Toiduseaduses kehtestatud sanitaar- ja hügieeninõuetele vastavuse lõplikku tunnustust ei ole veel kahel ettevõttel, sealhulgas ühel suurettevõttel (ühistu "Jõhvi Piim").

Piimatööstuste toodang I poolaastail 2001 - 2003

	2001 I pa	2002 I pa	2003 I pa	Muutus	
				I pa '03 - I pa '02 +, - kogusena	I pa '03/ I pa '02, +, - %
Või (tonni)	3410	2886	3277	391	13,5
Rasvane juust (tonni)	4536	4962	7306	2344	47,2
Pastöriseeritud piim (tuh.t)	29,2	30,5	36,7	6,2	20,3
Lõssi-vadakupulber ja TPA	3100	3098	6392	3294	106,3
sh lõssipulber (tonni)	...	2126	5546	3420	160,9
Täispiima- ja koorepulber (tonni)	6000	5917	1728	-4189	-70,8
Jäätis (tonni)	3205	3482	3225	-257	-7,4

Allikas: ESA

Hinnad

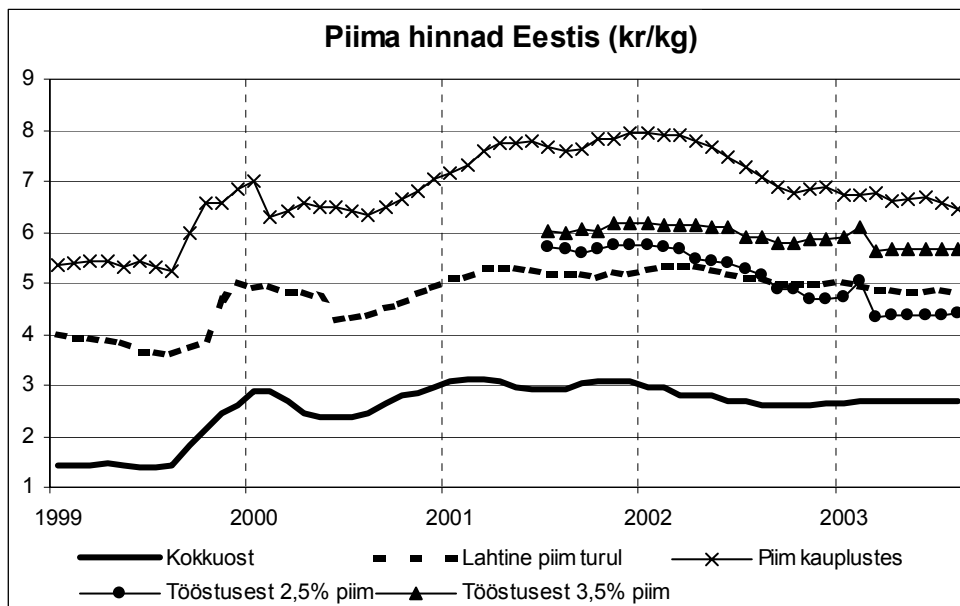
2002. aasta algusest alanud piima **kokkuostuhinna** langus tundub tänaseks peatunud olevat (joonis 1). Piimatööstuste poolt varutava toorpiima kokkuostuhind on tänavu kaheksa kuu jooksul püsinud peaaegu muutumatuna (2.65...2.70 kr/kg piirides). Viimaste aastate kokkuostuhindade madalaim tase - 1.40 kr/kg oli 1999. aasta juulis ja kõrgeim - 3.12 kr/kg 2001. aasta märtsis. Käesoleva aasta augustis maksid tööstused toorpiima eest keskmiselt 2.68 kroonini kilogrammi eest, mis on 3,5% kõrgem möödunud aasta augustikuu hinnatasemest (2.59 kr/kg). Tänavu teise kvartali keskmine kokkuostuhind (2.69 kr/kg) oli 2,5% madalam eelmise aasta II kvartali tasemest (2.76 kr/kg) ja 8,8% madalam 2001. aasta II kvartali tasemest (2.95 kr/kg).

Toorpiima kokkuostuhinna stabiliseerumisega on aeglustunud ka tööstusest väljamüügi- ja jae-hindade langus siseturul (tabel 4). Tööstuste **väljamüügihind** siseturule on aasta jooksul enam langenud lõssipulbri, juustu ja 2,5%-lise piima osas (vastavalt -16,6%, -14,6%, ja -19,5%). Või, piimapulbri ja 3,5%-lise piima väljamüügihind on langenud aeglasemalt (-5,5%, -6,6% ja -7,2%). Teises kvartalis, võrreldes esimese kvartaliga, on hinnalangus tööstusest väljamüügil jätkunud peale piimapulbri, mille hind püsis stabiilne, kõigi toodete osas ning jätkunud kuni augustini. III kvartali esimestel kuudel on peatunud ka lõssipulbri tootjahinna langus: keskmine hind oli tänavu I kvartalis 26.22 kr/kg, II kv - 25.00 kr/kg ja augustis - 25.58 kr/kg.

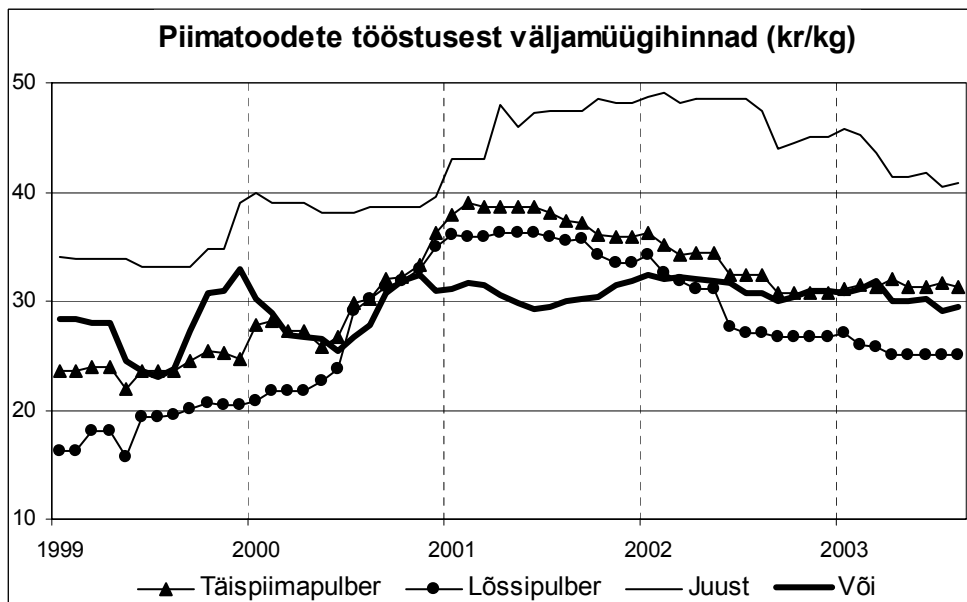
Ekspordihindade langus on samuti aeglustunud. Aastaga on piimapulbri hind langenud 8,3% ja lõssipulbri hind 3,6% (tabel 4). Juustu ekspordihind on alanenud ainult 0,9%, kuid või hind 4,2% tõusnud. Tänavuse teise kvartali piimapulbri keskmine ekspordihind (30.52 kr/kg) oli aga esimese kvartali hinnast (27.85 kr/kg) 9,6% kõrgem, juustul 2,7% kõrgem. Hinnalangus jätkus II kvartalis aeglasel tempos või ekspordil (-3,6%) ja lõssipulbri ekspordil (-1%).

Maailmaturul jätkasid piimatoodete hinnad II kvartalis veel mõnevõrra langust, kuid augustis võis täheldada vähest hinnatõusu (tabel 5). Praeguste prognooside kohaselt jääb madal hinnatase siiski veel pikemaks ajaks püsima, mis tähendab Eesti piimasektorile madalate ekspordihindade püsimist ka edaspidi.

Joonis 1

Joonis 2

Tabel 4

Tööstusest väljamüügi-, ekspordi ja jaehindade muutus Eestis 2002-2003. aastail
(kvartali keskmine, kr/kg, piimal kr/l)

	Tööstusest väljamüügihind/ekspordihind			Jaehinnad kauplustes		
	II kv 2002	II kv 2003	aug 2003	II kv 2002	II kv 2003	aug 2003
Piimapulber	33.78/ 33.27	31.55/ 30.52	31.32/ ...	x	x	x
Lössipulber	29.98/ 25.56	25.00/ 24.69	25.58/ ...	x	x	x
Juust Edam	48.50/ 38.75	41.43/ 38.41	40.74/ ...	75.00	72.19	72.48
Või	31.80/ 28.63	30.04/ 29.83	29.51/ ...	42.44	43.93	43.32
Piim 2,5%	5.44	4.38	4.41	7.64	6.64	6.45
Piim 3,5%	6.11	5.67	5.68

Tabel 5

Piimatoodete hulgihindad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2001 –2003. aastal
(kvartali keskmine, kr/kg)

	II kv 2001	II kv 2002	II kv 2003	aug 2003
PIIMAPULBER				
Holland	44.71	37.84	37.78	40.06
Saksamaa	45.97	38.53	39.01	39.82
USA keskmine	58.37	44.95	33.66	35.60
LÖSSIPULBER				
Holland	36.80	28.66	30.07	31.76
Saksamaa	37.02	28.98	30.11	31.76
USA keskmine	43.29	34.12	24.57	25.78
VÕI				
Holland	51.48	46.80	47.11	48.66
Saksamaa	53.00	46.27	47.35	48.82
USA keskmine	...	41.20	33.59	36.39
JUUST				
Saksamaa, Gouda	...	50.38	46.19	45.10
USA, Cheddar	...	45.70	53.84	45.49

Toorpiima kokkuostuhinna püsimise tagajärjel on muutunud tänavu stabiilsemaks ka piimatoodete **jaehinnad**. Tänavu teises kvartalis on piimatoodete jaehinnad võrreldes I kvartali keskmiste hindadega alanenud 0,5...2,3% piirides (kõige enam juust). Sealjuures on sama perioodi jooksul kallinenud või (2,1%) ja hapukoor (0,5%). Augustiks säilis aga enamuse piimatoodete hinnatase, II kv keskmisega võrreldes odavnes või (-1,4%) ja piim (-2,9%) ning kallines keefir (1,8%). Aastaga on

kauplustes viimase vaatluse alusel augustis osa piimatooteid kallinenud (1,8...2,1% piirides), osa odavnenud (-1,9...-8,8%).

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna supermarketites enamasti kõrgemad kui Kesk- ja Ida-Euroopa riikides, kuid madalamad Euroopa Liidu riikide kaupluste hindadest (tabel 6). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on võimalik osta odavamalt kui Tallinnas.

Tabel 6

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 2.- 8. juunil 2003.aastal
(kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või,80- 82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvi- koor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Ehrmann Fruttagut maasika- jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	8.97	8.83	77.50	3.22	15.20	9.10	3.40	187.67
Riia	6.39	8.28	58.94	6.39	17.04	9.71	3.08*	184.40
Vilnius	10.11	10.38	77.43	7.66	21.13	x	3.50	126.70
Varssavi	5.73	8.19	44.22	4.56*	15.96	7.75	2.76*	143.19
Praha	7.57	9.09	52.69	8.05	4.05*	9.04*	x	x
Budapest	9.45*	14.60	68.42	x	x	x	x	x
Helsingi	9.91	17.84	103.95	9.44*	24.98	15.07	4.54	190.89
Berliin	8.76	11.42	74.95	x	31.92	9.39*	4.07	102.80
Amsterdam	13.61	12.81	109.89	12.36	25.09	9.60	5.71	153.55
Stockholm	12.67	20.68	103.22	14.47*	33.43	25.85	x	85.99

***Riia:** Mertingeri jogurt; **Varssavi:** kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha:** virsikujuogurt 150g, ümberarvutus maitsestatud jogurt 150g; **Budapest:** piim 2,8%, virsikujuogurt 150g, maitsestatud jogurt 200g; **Helsingi:** kohvikoor 19%; **Berliin:** maitsestatud jogurt ümberarvutus 150g; **Stockholm:** kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Väliskaubandus

2003. aasta esimesel poolaastal piimatoodete väliskaubanduses import suurenes, kuid eksport vähenes, mille tulemusena piimatoodete kaubavahetuse positiivne saldo võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes 146,7 miljoni krooni võrra ehk 37,5%. Väliskaubakäibe kasv saavutati kaubakoguste suurenemisega, kuivõrd nii impordi- kui ekspordihinnad alanesid. Põllumajandus- saaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2003. aasta I poolaastal 20,6% (2002 I pa - 23,1%) põllumajandussaaduste kogueksportist ja import 5,4% (2002 I kv – 3,6%) kogu- importist.

Piimatoodete rahaline **eksport** vähenes 2003. aasta esimesel poolaastal 14,6% ehk 78,4 miljonit krooni võrreldes 2002. aasta sama perioodiga ning ulatus 456,9 miljoni kroonini (tabel 7). Ekspordikäive on vähenenud peamiselt piimapulbri koguselise ekspordi languse tagajärjel, kuid samuti piimatoodete ekspordihindade pideva alanemise tulemusel. Samas on aga teiste piimatoodete koguline eksport suurenenud ning sellega rahalise käibe suuremat vähenemist pidurdanud. Tähtsamad eksporditüübid olid piima- ja lõssipulber (33% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, joonis 3), juust (34%) ja või (21%). Koguliselt suurenes esimesel poolaastal võrreldes eelmise aasta sama perioodiga enam lõssipulbri (4,3 korda) ja juustu eksport (1,4 korda). Võid eksporditi mullusest 16% ja jäätist 11% enam, kuid piimapulbri eksport vähenes 82%.

Tabel 7

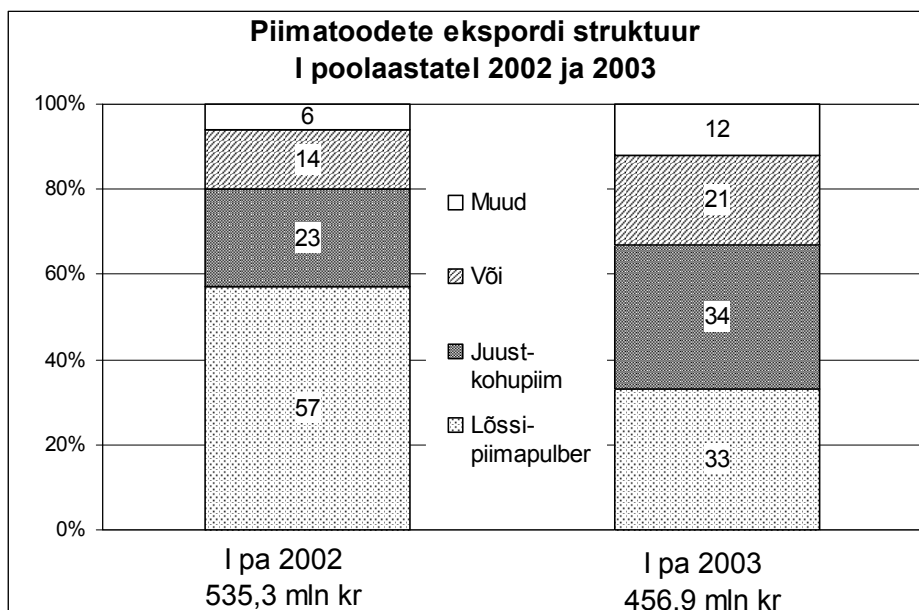
Piimatoodete põhieksport I poolaastail 2002 – 2003

	I poolaasta 2002			I poolaasta 2003			Ekspordikoguse muutus 2003/02 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1427,1	8325,8	5.83	1506,6	16831,5	11.17	5,6
Kondenseeritud piim, pulber	9284,8	305623,2	32.92	5857,2	149738,2	25.57	-36,1
Hapendatud piimatooted	1005,7	14486,1	14.40	1269,0	21242,6	16.74	26,2
Vadakutooted	107,8	734,6	6.81	262,0	1288,4	4.92	143,0
Või ja piimarasvad	2445,4	73188,2	29.93	3105,0	94491,2	30.43	27,0
Juust, kohupiim	2905,6	114444,6	39.88	4079,2	154782,6	37.95	40,4
Jäätis	730,5	18513,8	25.35	811,2	18543,7	22.86	11,0
Piimatooted kokku	x	535316,3	x	x	456918,2	x	-14,6

Peamisteks ekspordimaadeks olid 2003. aasta esimesel poolaastal Eestile Euroopa Liidu riigid, kuhu eksporditi 78% kuu kuu piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses (2002. I pa – 54%; joonis 4). Euroopa Liidu poolt 2000. aasta teisest poolaastast Eestile eraldatud soodustingimustega ekspordikvoodid on muutnud EL turu Eesti piimatoodetele tähtsaimaks ekspordituruks. Eksport Euroopa Liitu on sellest ajast oluliselt suurenenud. Piimatööstuste poolt on kehtestatud ekspordikvoodid aasta-aastalt ka täidetud (v.a jogurt).

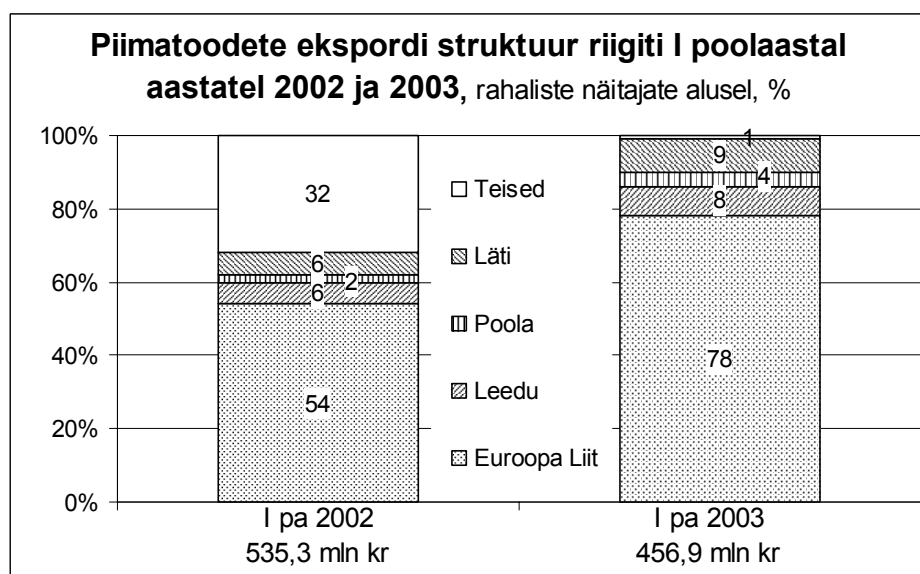
EL järel on tähtsamateks välisurgudeks Läti ja Leedu, kuhu läks vastavalt 9% ja 8% piimatoodete ekspordist. Euroopa Liitu suurenes piimatoodete eksport sel aastal 65,9 miljoni krooni võrra (23%) võrreldes eelmise aasta sama perioodiga, ulatudes 354,7 miljoni kroonini. Euroopa Liitu viidud piimatoodete ekspordikäibest moodustas piimapulber 11,8%, lõssipulber 29%, või 92,5%, juust ja kohupiim 32,5% - need on tooted, millele on EL kehtestanud Eestile soodusrežiimiga ekspordikvoodid. Eksport Lätti (40,6 mln kr) on tänava suurenenud kiiremini kui Leetu (37,8 mln kr), kasv vastavalt 28% ja 22%.

Joonis 3

Lätti eksporditi peamiselt jäätist (68% 2003. I pa jäätise ekspordikogusest), piima (72% piima-ekspordist) ja hapupiimatooteid (54% nende ekspordikogusest, peamiselt jogurt). Leetu ekspordis domineerib peamiselt juust (27% juustu ekspordikogusest), mis moodustab 82% piimatoodete ekspordi rahalisest käibest Leetu. EL liikmesriikidest olid tähtsamad partnerid Holland ja Saksamaa, kuhu on enam eksporditud lõssi- ja piimapulbrit (Hollandisse 53% 2003. I pa lõssipulbri ekspordist, Saksamaale 38%, tabel 8), võid (Hollandisse 45%, Saksamaale 31%) ja juustu (Hollandisse 45%).

Joonis 4

Tabel 8

Põhiliste piimatoodete põhiiekspordi struktuur riikide lõikes I poolaastal 2003
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor (EKN 0401)	Lõssipulber (040210)	Jogurt (040310)	Või (040510)	Juust (040630)
2002 – 1427 t	2002 – 1015 t	2002 – 542 t	2002 – 2445 t	2002 – 2403 t
2003 – 1507 t	2003 – 4336 t	2003 – 624 t	2003 – 2770 t	2003 – 3449 t
Läti 72	Holland 53	Läti 97	Holland 45	Holland 45
Saksamaa 26	Saksamaa 38	Teised 3	Saksamaa 31	Leedu 27
Teised 2	Jaapan 3		Prantsusmaa 10	Saksamaa 13
	Teised 6		Itaalia 5	Taani 8
			Tšehhi 5	Läti 3
			Teised 4	Teised 4

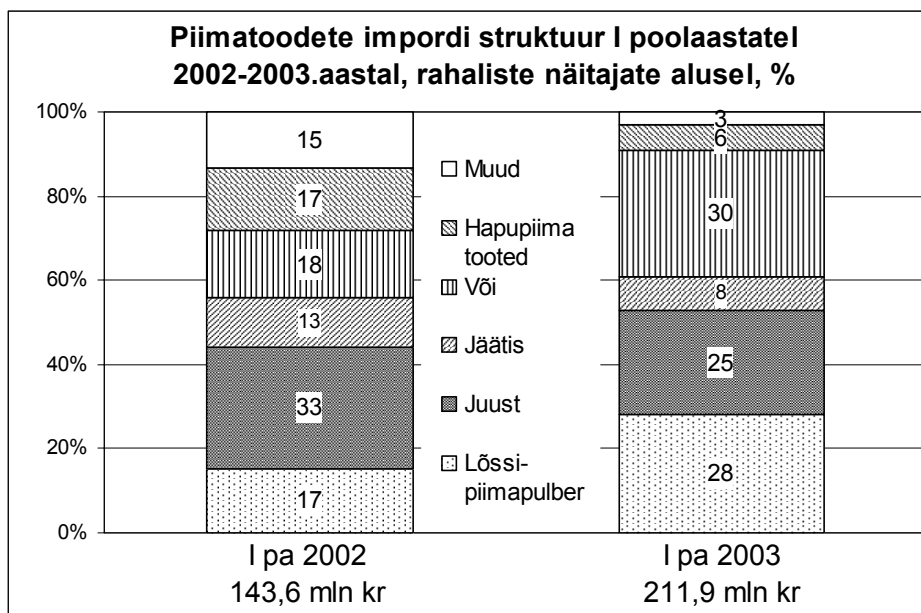
2003. aasta I poolaastal on piimatoodete ekspordis suurenenud oluliselt vabakaubandusega riikide osakaal, ulatudes 99%-le (2002 I pa – 68%). Riikidega, kellega Eestil vabakaubanduse leping puudub ja kuhu 2001-2002 aastatel eksporditi soodsate hindadega lõssi-piimapulbrit, on käesoleval aastal eksport katkenud.

Piimatoodete **import** rahalises väärtuses oli selle aasta I poolaastal 47,5% (+68,3 mln kr) suurem kui eelmise aasta samal perioodil ning ulatus 211,9 miljoni kroonini (tabel 9). Riikidest suuremad impordipartnerid olid Tšehhi, Leedu ja Ungari, kust on pärit vastavalt 21,4% (45,4 mln kr), 19,5% (41,2 mln kr) ja 8,0% (16,9 mln kr) piimatoodete impordist. Import Euroopa Liidust on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 8,5% (-8,5 mln kr) väiksem ning EL osakaal piimatoodete koguimpordis on langenud 15,4%-le eelmise aasta 28,6% tasemelt (joonis 5). Euroopa Liidu riikidest oli Eestile suurim kaubanduspartner Saksamaa, kust toodi Eestisse 6,1% (osakaal EL-st 40%) piimatoodete impordist.

Tabel 9

Piimatoodete põhiimport I poolaastatel 2002 ja 2003

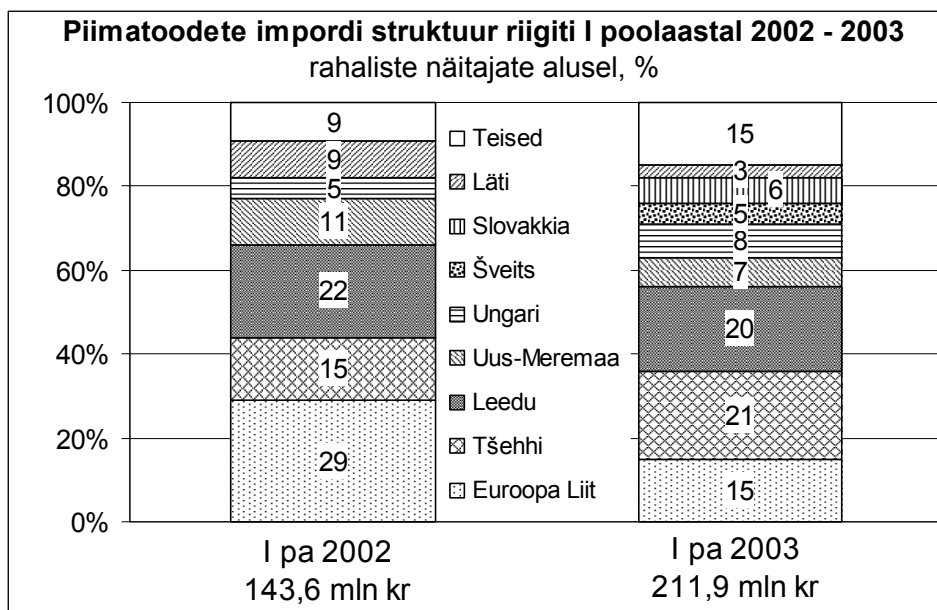
	I poolaasta 2002			I poolaasta 2003			Import- koguse muutus 2003/02 +,- %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	87,4	2711,8	31.04	472,1	8154,9	27.07	440,2
Kondenseeritud piim, pulber	1077,6	24000,3	22.27	3133,4	60251,2	19.23	190,8
Hapendatud piimatooted	1101,5	23816,8	21.62	650,1	12022,9	18.49	-41,0
Vadakutooted	43,1	674,6	15.65	2,1	36,6	17.43	-95,3
Või ja piimarasvad	1260,3	26520,2	21.04	2946,5	62819,3	21.32	133,8
Juust, kohupiim	1128,9	47886,3	42.42	1224,2	52130,3	42.58	8,4
Jäätis	574,6	17993,1	31.31	505,6	16436,4	32.51	-12,0
Piimatooted kokku	x	143603,1	x	x	211851,6	x	47,5

Piimatoodete impordist 88,5% veeti sisse riikidest (187,6 mln kr), kellega Eestil on vabakaubanduse leping ning nende riikide osakaal on aastatagusega võrreldes veidi vähenenud (2002 I pa – 89,5%, 128,5 mln kr). Riikide, kellele rakendatakse tolle, osakaal piimatoodete impordis ulatus 11,5%-ni. Kaalukam osa tuli Uus-Meremaalt, kust toodi Eestisse 6,4 mln krooni eest lõssipulbrit (230 t, 27.95 kr/kg) ja 7,6 mln krooni eest piimapulbrit (630 t, 12.12 kr/kg).

Impordi rahalises väärtuses on suurenenud väi osakaal 30%-le ning väi importkogus ületab eksporti 177 tonniga. Samas on impordihind 9.45 krooni võrra madalam ekspordihinnast. Siinjuures tuleb lisada, et piimatoodete importhinnad on eksporthinnast madalamad pea kõigi toodete puhul (v.a juust, kus hinnad on enam-vähem võrdsed). Lõssi- ja piimapulbri osakaal impordi rahalises käibes ulatub 28%-ni, juustul 25% (joonis 6). Hapendatud piimatoodete (peamiselt jogurtid) osa piimatoodete kogumimpordis on langenud eelmise aasta 17%-lt 6%-le nii koguselise vähenemise (-41%) kui ka hinnalanguse (-15%) tulemusel. Jäätise osakaal (8%) on vähenenud 5%-punkti võrra.

Joonis 6

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes I poolaastal 2003
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima, rasv üle 6% (04130)	Lõssipulber (040210)	Või (040510)	Juust (040690)	Jäätis (2105)
2002 – 85 t	2002 – 193 t	2002 – 1260 t	2002 – 616 t	2002 – 575 t
2003 – 470 t	2003 – 1828 t	2003 – 2947 t	2003 – 850 t	2003 – 506 t
Leedu 82	USA 28	Tšehhi 44	Leedu 70	Leedu 68
Saksamaa 18	Tšehhi 25	Ungari 17	EL 10	EL 32
	Slovaki 19	Šveits 10	Tšehhi 12	
	Ungari 15	Sloveenia 8	Saksamaa 4	
	Uus-Meremaa 13	Slovaki 7	Teised 4	
		Island 6		
		Norra 5		
		Leedu 6		

Tänavu on suurenenud pulbrite (2,9 korda), või (2,3 korda) ja piima (5,4 korda) impordikogused. Piimapulbrit toodi 2003. aasta esimese poolaastal Eestisse sisse kokku 1175,5 tonni, mis on 1,8 korda rohkem kui eelmise aasta kuue kuuga. 54% sellest imporditi Uus-Meremaalt ja 22% Tšehhist. Lõssipulbri impordikogus ulatus 1826,6 tonnini (kasv 1,9-kordne), millest 25% toodi Tšehhist, 13% Uus-Meremaalt ja 28% USA-st. Juustu toodi Eestisse 849,5 tonni, põhiliselt Leedust (70%, tabel 10) ja vähem EL-u riikidest (15%), võid (2946,5 t) Tšehhist (44%), Ungarist (17%) ja Šveitsist (10%), jogurteid (95,4 t) Poolast (61%) ja Saksamaalt (39%) ning jäätist (505,6 t) Leedust (68%) ja Soomest (32%).

Maailmaturg

2003. aasta I poolaastal mõjutasid piimatoodete maailmaturgu USA dollarikursi langus teiste valuutade suhtes, põud Austraalias, maailmatootodete (või, lõssipulber jms) varude suuremine ning nõudluse vähenemine. Vaadeldud perioodil kasvas piimatootmine maailmas ainult 0,5%.

Piimatootmise nõrk kasv, maailmamajanduse madalseisust vähenenud nõudlus ja varude kuhjumine hoiavad piima tootjahinnad surve all EL-s, USA-s ja Uus-Meremaal.

Euroopa Liit

Ootused piimaturu stabiliseerumise suhtes, mida näitasid mõningad tundemärgid 2002. aasta lõpus, ei ole täitunud ja ka 2003. aasta keskpaigaks pole tõhusaid tendentsimuudatusi täheldatud. 2003. aasta I poolaastal varuti Euroopa Liidu meiereides ainult veidi enam piima (esialgsel hinnangutel 59,6 mln t) kui eelmise aasta samal ajavahemikul. Piimavarumise kogused kevadkuudel ületati Saksamaal, Hollandis Taanis ja Iirimaal, samal ajal kui mõnedes lõunapoolsetes riikides kuivuse tõttu piimavarumine vähenes. 2003. aastal toodetakse EL-s **piima** prognooside kohaselt veidi enam kui 2002. aastal, kuna kõik riigid püüavad täita aasta-aastalt veidi suurenevaid piima tootmiskvoote.

Hinnad on langenud üheksakümnendate aastate keskel olnud tasemele. Piima hind, mis 2002. aastal oli keskmiselt 29.70 eurot/100kg ehk 4.65 kr/kg (3,7%-lise rasvasusega farmist müügil), jätkab prognooside kohaselt mõningast langust. Põhjuse selleks annavad 2003. aastal veelgi alanavad tulud juustutoodangust ja osaliselt ka linnapiimatoodetest. Või ja lõssipulbri hinnad peaksid püsima stabiilsed. Piima kokkuostuhindadele avaldab survet ka ebasoodsa konjunktuuri püsimine piimatoodete maailmaturul ning kasvav import Ida-Euroopa riikidest iga-aastaselt suurenevate ekspordikvootide ja tugeva euro tulemusel.

EL siseturul suurenes kuuma suvega tarbijate nõudlus vedelatele piimatoodetele (piim, jogurt, jäätis jm linnapiimatooted), mille tulemusel jaotus ka toorpiima turg ümber linnapiimatoodete kasuks. Mõneti pidurdas see nn interventsioonitoodete (või, pulbrid) varude suurenemist, kuid hinnad nendele toodetele püsivad endiselt madalad ning varude mõningase kasvuga arvestatakse ka 2003. aastal. Survet võiturul vähendas veidi eksport Venemaale ja Jaapanisse, juustu osas oodatakse 1%-list tarbimise kasvu. Lõssipulbri varude vähendamiseks rakendati suuremaid toetusid söödas kasutatavale lõssipulbrile, mille tulemusel suurenes lõssipulbri söödana kasutamine 30%. 2003. aastaks prognoositakse lõssipulbri tootmise vähenemist madala ekspordinõudluse ja USA dollari madala kursi püsimise tõttu.

Ida-Euroopa

Kesk- ja Ida-Euroopa riikide piimatootmist mõjutas samuti suvekuivus, seda nii osades EL-ga liituvates kui ka Ukrainas. Venemaal on piimatootmine 2003. aasta esimesel neljal kuul veidi suurenenud. Senini pole Venemaal rakendatud ka kodumaise piimaturu kaitseks impordikvoote, mis säilitab EL-le senised ekspordivõimalused ka edaspidi.

USA

2003. aasta mais ilmnes USA piimatootmises esimest korda peale 2001. aasta sügist langustendents. Lõunapoolseid osariike, kus piimatootmine eelmistel aastatel tugevalt suurenes, mõjutas kuivus ja kuumus. Tootmiskulud suurenesid ja vähendasid sellega edasist kasvu, kuna alanavad piimahinnad kompensatsiooni ei pakkunud.

25 aasta madalaim piima kokkuostuhind (3.29 kr/kg) USA-s sunnib tootjaid piimatootmist vähendama. Tootjatele, kes vähendavad lehmade arvu, makstakse toetust. Samuti loodetakse USA-s toodetud võid ja juustu rohkem ekspordida. Nende meetmetega tahetakse piima kokkuostuhinda tõsta vähemalt 3.40 kr/kg-le. Esialgssed plaanid, mille kohaselt oleks piima hinda olnud võimalik tõsta 3.55 kr/kg-ni, ei õnnestunud, sest piima tootmine ei vähenenud nii palju kui kavandati.

Möödunud kuude rahuliku kaubanduse järel on juustu hinnad Chicago börsil alates juuni keskpaigast tugevasti tõusnud. Võrreldes juunikuu algusega maksti ühe naela (0,454 kg) juustu eest juuli keskel umbes 35 USA senti enam. 18. juulil oli hind 100 lb (45,4 kg) Cheddar blokkjuustule keskmiselt 193 US \$. Seda põhjustas eelkõige juustutootmise vähenemine übertöödeldava piima pakkumise vähenemise tagajärjel.

Juustubarud olid juuni alguses enam-vähem eelmise aasta tasemel, kuid võivaru on USA-s endiselt väga suur ning seetõttu või hind püsib jätkuvalt madalal tasemel. Juustumüük siseturul suurenes importjuustu 1%-lise tarbimise suurenemise arvel, kusjuures kohaliku juustu tarbimine vähenes veidi. Nõudlus juustule on suurenenud ka kolmandates maades: Venemaal, Balkani- maades ja Põhja-Aafrikas.

Okeania

Uus-Meremaal lõppes piimandusaasta 2002/03 mai lõpus rekordtoodanguga – 14 mln tonni, st 700 tuh tonni ehk 5,3% enam kui aasta varem. Austraalias, kus olid suuremad põuakahjustused, langes tootmine umbes 1 mln tonni ehk 9% kogumahuni 10,6 mln tonni. Kuumuse järelmõjudega arvestatakse Austraalias ka uuel majandusaastal.

Eurodes väljendatult on hinnad dollarikursi languse tõttu veel tugevamini langenud kui riigivaluutas. Uus-Meremaal, kus piima hind sõltub täielikult maailmaturust, püsib hindade madal tase edasi. Ka Uus-Meremaa farmereid on nõrgenenud USA dollar mõjutanud negatiivselt, kuna Uus-Meremaa dollar on euro suhtes püsinud suhteliselt stabiilsena, aga USA-dollar suhtes kallinenud.

Kokkuvõte

Tänavu esimesel poolaastal on **piima tootmine** 6,2% väiksem kui aasta tagasi ning piimatööstuste poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** 0,6% väiksemad, moodustades 83% piima kogutoodangust. Esimeses kvartalis piimatootjate poolt taotletud piima tootmiskvoote, mis rakendati perioodiks 1.04.2003 – 31.03.2004 ettevalmistustena üleminekuks EL turukorralduse meetmetele Eesti liitumisel Euroopa Liiduga, pole II kvartali jooksul täidetud.

Väliskaubavahetus suurenes impordi suurenemise tulemusel, kuid samas eksport vähenes. Kaubavahetuse positiivne saldo vähenes selle tulemusel 37,5%. Piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad on võrreldes aastatagusega langenud ning impordi kasv on saavutatud koguseliste mahtude suurenemise tulemusel. Samas on ka ekspordikogused suurenenud ning sellega pidurdanud hinnalangusest tulenevat ekspordikäibe vähenemist.

Piima **kokkuostuhind** on Eestis tänavu esimesel poolaastal stabiliseerunud, kuid piimatoodete **jae- ja hulgihinnad** nii sise- kui välisturul püsivad prognooside kohaselt madalal tasemel ka lähitulevikus. Piimatoodete maailmaturul püsib suur piimatoodete ülepakkumine, mis avaldab hinnasurvet ka Eesti piimatoodete ekspordile, sealhulgas soodustustega ekspordikvootidega toodete müügile Euroopa Liitu. Eesti piimatööstuse edasine areng sõltub eeskätt ekspordist, kuna siseturg on väike ja selle maht piiratud ning praegu toodetavast piimast umbes turustatakse 1/3 valmis-toodetena väljaspool Eestit. Kuigi sooduskvoodid Euroopa Liitu on jätkuvalt suurenemas, tuleks Euroopa Liidu turule lisaks leida välisturge ka mujalt maailmas. Edukas näide oli möödunud aastal Iraak. Turusuhete taastamist Venemaaga raskendab lisaks topeltollidele veel ka Venemaa poolt plaanitav imporditollide kehtestamine piimatoodete sisseveole.